

Seguiment de les actuacions de control de flora invasora i de gestió dels hàbitats dins de l'àmbit del projecte Life Riparia-Ter

Treball emmarcat dins del seguiment científic del projecte Life Riparia-Ter
"Recuperació d'hàbitats riparis del riu Ter" (LIFE08 NAT/ES/072)

Autor:
Joan Font García

Grup de Recerca de Flora i Vegetació
Departament de Ciències Ambientals
Universitat de Girona

Girona, desembre de 2012

ANTECEDENTS I OBJECTIUS

El consorci Alba Ter és beneficiari del projecte Life Naturaleza “Recuperació d’hàbitats riparis del riu Ter” (Life Riparia-Ter, Referència LIFE08 NAT/ES/072), amb un pressupost total de 929.100 € i una durada de 4 anys (2010-2013). L’objectiu principal del projecte és la recuperació dels hàbitats riparis del riu Ter, ubicats a l’espai Xarxa Natura 2000 Riberes del Baix Ter (ES5120011). Es busca la recuperació dels boscos al·luvials amb vern (*Alnus glutinosa*) (Hàbitat 91E0*), salze (*Salix alba*) i àlber (*Populus alba*) (Hàbitat 92A0) i la recuperació de llacunes temporànies mediterrànies (Habitat 3170*) vinculades al sistema fluvial. En el projecte hi participen com a socis l’Ajuntament de Bescanó, l’Ajuntament de Girona i l’Ajuntament de Salt. La Diputació de Girona i l’Obra Social Fundació “La Caixa” són co-finançadors. També hi intervenen els ajuntaments de Sant Gregori i de Jafre. La Càtedra d’Ecosistemes Mediterranis s’encarrega de coordinar el seguiment científic.

El present informe recull una valoració global de les actuacions programades a partir dels plans de gestió i memòries valorades redactats dins del Life+ Riparia-Ter que tenen com element comú el poblament vegetal autòcton i al·lòcton i han estat executades durant l’any 2012 i que ja van ser objecte d’una valoració anterior a l’inic dels esmentat documents (Font 2011).

VALORACIÓ DE LES ACTUACIONS

Les actuacions programades i realitzades es poden agrupar en dues grans línies de treball, que serien les que fan referència al control de la flora invasora i les dirigides a la millora forestal dels boscos riparis, si bé es constata l'elevada interdependència entre elles. Una interrelació que es deu al fet que mentre els tractaments forestals actuen també sobre els elements al·lòctons presents a les zones d'actuació, les tasques d'eliminació d'invasores modifiquen igualment la composició de l'estrat arbori de les comunitats forestals. Aquesta circumstància és important tenir-la en compte ja que habitualment, i en part, ha estat el cas del present projecte, aquesta dissociació es veu reflectida primerament en els esforços i costos de la gestió, però també en els resultats finals. En realitat, el que es produeix és la utilització en paral·lel de dos mètodes de control diferents de la flora al·lòctona, com serien el mecànic i el químic.

Les dues principals causes de la instal·lació i expansió de les espècies al·lòctones en un territori són la presència de propàguls produïts per individus introduïts de manera voluntària o involuntària i, per altra, l'existència d'espais adequats on implantar-se. Aquests espais solen ser llocs on la vegetació autòctona ha patit una alteració ja sigui antròpica o natural, i on s'hi instal·len la majoria d'aquestes tàxons oportunistes amb una elevada capacitat de creixement. És, doncs, fonamental que la lluita contra aquesta flora invasora tingui en compte aquests dos factors per una part reduint al màxim la presència d'individus capaços de produir propàguls i, per altra, afavorint la màxima maduresa i estructuració dels hàbitats.

El que s'observa és que els tractaments mecànics, relacionats amb les actuacions forestals tradicionals, si bé produeixen l'eliminació temporal de molts individus de plantes al·lòctones, solen tenir un efecte pertorbador important, eliminant la totalitat o gran part de l'estrat arbustiu (fotos 1 i 2). Aquesta eliminació obre de nou el camí a la recolonització de l'espai tractat que malauradament no està lliure de l'arribada de nous propàguls, ja sigui perquè l'espècie és present en espais propers o bé perquè han quedat peus sense eliminar en el mateix lloc. Altres efectes que tenen els tractaments mecànics són el d'afavorir les espècies que rebroten o presenten una multiplicació vegetativa molt activa, cosa que és habitual en diverses espècies llenyoses de la flora invasora, però també la deposició en el sòl de gran nombre de llavors que es

mantenien en els arbres tallats. Això ens fa pensar que aquest tipus de tractaments acaben resultant poc efectius per al control de la flora llenyosa al·lòctona d'ambients riparis, tot i que els resultats poden variar força entre localitats.

Foto 1- Rodal tractat amb mètodes mecànics de gestió forestal que ha deixat un espai sense sotabosc amb nombrosos propàguls i restes de soques tallades de *Robinia pseudoacacia*.

Foto 2 – Rodal sense tractament forestal que manté un sotabosc dens i en el qual s'han eliminat de manera selectiva els peus d'algunes espècies llenyoses al·lòctones.

El control químic de plantes invasores no ha estat sempre ben acceptat, tot i que és innegable que països amb una llarga experiència en el control de la flora al·lòctona i organismes com la mateixa UICN incorporen aquestes pràctiques en els seus programes d'actuació. Les virtuts que trobem a aquest tipus de tractaments serien que es poden realitzar seguint una metodologia estandarditzada i ser aplicats de manera molt selectiva (foto 3). Això, s'adiu amb la necessitat de disposar de protocols d'actuació aplicables a la mateixa conca

del Ter i en altres indrets, ja que el problema no és en cap cas local. L'alteració de l'entorn es minimitza ja que s'actua exclusivament sobre els individus de l'espècie que es vol tractar i els efectes són igualment ràpids. A més l'efecte sobre les espècies clonals que ocupen rodals a vegades difusos enmig de la vegetació autòctona pot ser més fàcil a causa del propi mecanisme de difusió dels productes en el sistema vascular de la planta. Les experiències demostren que els ajustos fenològics en l'aplicació dels tractaments poden tenir un efecte evident en els resultats. Aquest ajust en alguns casos es correspon en la fase reproductiva de la planta, moment de màxim moviment de nutrients a la planta, i per tant afecta negativament en la producció de nous propàguls en el moment de l'aplicació.

Foto 3- Peu de negundo tallat i tractat químicament per evitar la rebrotada.

No existeix un resultat ni un mecanisme comú per a totes les espècies tractades. La resposta als tractaments depèn de múltiples factors tant dels existents en el moment actual com en el passat. Les poblacions de plantes al·lòctones instal·lades en zones fortament alterades a causa d'abocaments o moviments de terra presenten dificultats notables per actuar-hi. La instal·lació de les espècies invasores és molt elevada, formant rodals densos i monoespecífics molt difícils d'eliminar sense un procés de restauració integral de la zona. En la majoria dels

casos aquests sectors han perdut també la potencialitat per acollir hàbitats riparis i els esforços tant per eliminar les plantes al·lòctones com per afavorir la recuperació de les comunitats forestals de ribera resulten infructuosos. La instal·lació de comunitats herbàcies permanents (fonamentalment fenassars) no ha der vista com un fet negatiu i aporta diversitat als hàbitats locals com a reflex de la pròpia heterogeneïtat ambiental, tot i que aquesta pugui ser resultat de l'acció antròpica.

El comportament de les espècies dispersades per ocells com la troana (*Ligustrum japonicum*) resulta més imprevisible. El seu lligam a ambients forestals més consolidats és evident i per tant no depèn tant de l'alteració com les altres espècies introduïdes. En aquest cas la recomanació és reduir els propàguls realitzant tractaments de manteniment dels rodals ja tractats amb mètodes químics, com ja s'ha fet aquest any.

Es posa de manifest que la lluita integral enfront a la flora invasora resulta justificada per a garantir la qualitat dels hàbitats naturals, la problemàtica varia segons les espècies. Existeixen casos en que l'expansió i comportament colonitzador és tan gran que els esforços esdevenen poc eficients, malgrat l'interès per eliminar-les (Deltoro *et al.* 2012). La prevenció es demostra com un element clau i a banda de les espècies ja conegudes per tothom cal evitar l'establiment de noves espècies de reconeguda capacitat invasora però que en aquest moment es troben en fases inicials d'implantació. Aquest seri el cas per exemple de l'acàcia de tres espines (*Gleditschia triacanthos*).

L'experiència ha estat globalment positiva ja que ha posat de manifest diferents aspectes dels tipus de tractaments que es poden utilitzar en la lluita enfront de la flora al·lòctona invasora. Resulta necessari buscar les complementarietats entre les diferents metodologies per tal d'assolir la màxima eficàcia. Els resultats es poden començar a veure a mig termini i la valoració dels treballs no ha de dependre de l'aspecte immediat després de l'actuació.

Insistir, finalment, de nou que de tots aquests treballs de control de plantes invasores és convenient que en quedi constància a través de documents/publicacions que puguin ser fàcilment consultables. Hi ha una manca de publicacions sobre aquest tipus d'experiències metodològiques a casa nostra tot i que per altra part s'han fet cada cop més habituals.

REFERÈNCIES CITADES

- Deltoro Torró, V., Jiménez Ruiz, J. & Vilán Fragueiro X.M. 2012. *Bases para el manejo y control de Arundo donax L. (Caña común)*. Colección Manuales Técnicos de Biodiversidad, 4. Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient. Generalitat Valenciana. València.
- Font, J. 2011. *Informe de seguiment del poblament vegetal i dels hàbitats a les àrees d'actuació del Life Riparia Ter*. Consorci Alba Ter. 7p.+annexos